

KAROL SUDOR – VLADIMÍR PALKO
LIBERÁL SPOVEDÁ KONZERVATÍVCA

A close-up, black and white portrait of Vladimír Palko, a middle-aged man with short, graying hair, looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a dark suit jacket, a light-colored shirt, and a dark tie. The background is a plain, light gray.

**Vladimír Palko:
ŠIEL SOM
AŽ NA HRANU**

Autori: © Karol Sudor, Vladimír Palko, 2019

Editor: Tomáš Gális

Fotografie: archív Vladimíra Palka

Fotografia na obálke: Tomáš Benedikovič

Jazyková korektúra: Dana Sudorová

Grafická úprava: Miro Čevela

Tlač: FINIDR, s. r. o.

Vydal: © N Press, s. r. o., v roku 2019

ako svoju pätnástu publikáciu

Vydanie prvé

ISBN 978-80-99925-10-7

KNIŽNÁ
EDÍCIA
DENNÍKA

KAROL SUDOR
VLADIMÍR PALKO

ŠIEL SOM AŽ NA HRANU

Liberál spovedá konzervatívca

OBSAH

Prečo Vladimír Palko?	8
Detstvo	11
Mladosť	36
Život v socializme	45
Prvé politické aktivity a Sviečková manifestácia	56
Novembrová revolúcia	70
V tajnej službe	83
Vstup do veľkej politiky	102
Vývoj KDĽ a vnútorné spory	109
Pokus o projekt KDS	162
Minister vnútra	170
Kresťanský prezident	196
Kresťanskí voliči, KDĽ a cirkev	213
Médiá	232
Ján Čarnogurský	236
Trauma z Jozefa Tisa	262
Moji pápeži	277
Zmluvy s Vatikánom	310
Interrupcie	323
Homosexuáli	339
Eutanázia	355
Istanbulský dohovor	360
Liberalizmus	375
Výzvy dnešného sveta	385
Viera	399

Prečo Vladimír Palko?

Keď som svojim liberálnym kamarátom prvýkrát spomenul, že po Fedorovi Gálovi by som rád urobil knihu rozhovorov s Vladimírom Palkom, niektorí sa zháčili, gúľali očami a ťukali si na čelo. Pýtali sa, či naozaj myslím toho tvrdasa, šialenca, katolibanca a fundamentalistu, ktorý svojimi názormi patrí do stredoveku. Takému sa predsa priestor na šírenie názorov nedáva.

Keď som to isté otvoril pred svojimi konzervatívnymi kamarátmi, väčšina z nich to privítala, no časť z nich predsa len zdvihla obočie a vyslovila svoje obavy – vraj budem proti nemu zaujatý a pokúsím sa ho zosmiešniť, lebo liberálovi bez argumentov iné neostane.

Potvrdilo sa mi to, čo si myslím už dávno – svety liberálov a konzervatívcov sa počúvajú málo, o to viac sa vzájomne podozrievajú a urážajú. Jedni i druhí sú často vo svojich zákopoch a nechce sa im z nich vyliezať, aby nebudaj nezačuli argumenty oponenta. Je to pohodlnejšie. Priznávam, že neraz aj pre mňa.

Som liberál, no hoci sa nepovažujem za ateistu, ale som skôr agnostik, môj svet sa so svetom Vladimíra Palka stretáva len málokde. Jeho názory na spoločnosť, ktoré vo verejnom priestore zaznievajú desiatky rokov, mi nesedia presne tak, ako jemu nesedia tie moje.

Tam, kde on vidí problémy a riziká, ja vidím skôr pokrok, a to, čo on považuje za nemenné hodnoty, mne pripadá ako zbytočná staromódnosť. Zároveň mám pocit, že kým my liberáli sa do životov konzervatívcov príliš nestaráme, oni do našich áno, pričom sa netaja snahou zakázať nám všetko, čo nekorešponduje s ich hodnotami.

A práve o to mi šlo – chcel som pochopiť zmýšľanie kresťanského konzervatívcu,

prostredie, v ktorom vyrastal a ktoré ho formovalo, jeho vnútorný svet, dilemy, trápenia a výzvy. To, prečo má niekto z môjho pohľadu zvláštne, nepochopiteľné názory, musí mať predsa svoje dôvody. Môžu sa naše svety pochopiť, keď konzervatívci priznávajú, že boj s liberalizmom je pre nich výzvou, na konci ktorej má byť jeho porážka?

Potom som svoj nápad zavolať priamo Vladimírovi Palkovi. S knihou súhlasil, ale položil mi dve otázky – či si naozaj myslím, že naša debata bude niekoho zaujímať, a či sa nebojím, že sa budeme iba hádať.

Nakoniec sa medzi nami naozaj občas iskrilo. Dokonca, hoci to boli výnimky, sme si obaja kládli otázku, či to celé má zmysel. Dnes si obaja myslíme, že to zmysel malo. Druhov v debata preto ďakujem za ochotu a odvahu diskutovať, hoci vedel, že budem rýpať.

Prečo som si nevybral iného konzervatívca? Nechcel som respondenta, ktorý by bol ľahkou váhovou kategóriou. Chcel som človeka, ktorého si napriek názorovým rozporom vážim. Vladimír Palko je inteligentný človek, matematik, vedec, páli mu to, má veľa naštudovaného aj prežitého a bol výrazne prítomný pri formovaní konzervatívnej politiky na Slovensku. Okrem toho – nenechá si brnkáť po nose.

Knihy je prepisom viac ako päťdesiatich hodín záznamu, ktorý sme nahrali počas našich večerných či nočných videohovorov cez Skype na trase Veľký Krtíš – Petržalka. Nemá mať svojho víťaza ani porazeného. Ja som sa po nej nestal konzervatívcom ani Vladimír Palko liberálom, pochopil som však, prečo svet vníma inak ako ja a prečo svoje postoje nemôže zmeniť. Verím v obrovskú silu dialógu a v to, že nech už máme akékoľvek názory, počúvať druhú stranu je inšpirujúce.

Za cenné pripomienky k rukopisu ďakujem Fedorovi Gálovi, Jaroslavovi Daniškovi a najmä Tomášovi Gálovi.

Karol Sudor

Detstvo

Narodili ste sa v roku 1957 v Čunove. Vtedy to ešte nebola mestská časť Bratislavy, ale „echtovná“ dedinka.

S humorom vravím, že narodiť som sa mohol len preto, lebo desať rokov predtým, konkrétne v roku 1947, bola podpísaná medzinárodná mierová dohoda o tom, že územie troch obcí – Čunova, Jaroviec a Rusoviec, ktoré bolo dovtedy súčasťou Maďarska, pripadlo Československu. Nebyť zmluvy, moji rodičia by sa prakticky nemali ako stretnúť.

Vaša mama pochádzala priamo z Čunova. Mala chorvátsky pôvod?

Bolo to trochu komplikovanejšie, hoci v Čunove a ďalších obciach naozaj žilo veľa Chorvátov. Prišli pred päťsto rokmi v časoch, keď sa Turci cez Balkán tlačili na sever. Mamička Alžbeta však bola Chorvátkou len po svojej mame, ktorá mala priezvisko Puhovičová. Mamičkin otec Ľudovít Maász bol Nemeц a pochádzal z Rajky. Geneticky som teda štvrtinový Chorvát a štvrtinový Nemeц.

Vyrastali ste na sedliackom dvore. Mám si predstaviť poctivé hospodárstvo, seno, hnoj, maštale, zvieratá, sýpku?

Áno, tak som žil do svojich šiestich rokov. Mali sme aj predný dvor s viničom. Starý otec dorábal víno, hoci príliš pitné nebolo. Na druhej strane, v obchode bolo drahé. Na hlavnom dvore bola maštala, chliev s prasatom, husi, sliepky a hnojisko, vzadu zase záhrada a ovocné stromy.

Odvtedy mám k tejto nížine silný vzťah. S raným detstvom sa mi spájajú tri jej prvky – polia, lužné lesy a Dunaj. Starý otec ma brával aj do družstva, takže som videl, ako kravy chodia na pašu.

Vyložil ma na kopy sena, aby ma neušliapali, odtiaľ som všetko hrdo pozoroval. Raz som bol dokonca svedkom narodenia teliatka.

Vaším biologickým otcom je Ladislav Žurek, ktorý vás však nevychovával. Pochádzal zo Šale.

A práve tým, že Čunovo už spomínanou zmluvou pripadlo Československu, mohol stretnúť moju mamičku. V 50. až 60. rokoch minulého storočia tam boli kasárne s malou vojenskou posádkou, do ktorej sa dostal aj môj otec. Sídlila v starom kaštieli, ktorý pred vojnou patrilo benediktínskemu rádu. Otec bol vojakom z povolania, a ak si dobre pamätám, patrilo medzi nižších dôstojníkov.

S mamou boli spolu do vašich štyroch rokov a nasledoval rozvod.

Rozviedli sa v roku 1961. Bol to zrejme jeden z prvých rozvodov v malom katolíckom Čunove. Žili sme v strednej Európe, kde sa menili štáty, hranice aj ideológie, ktoré sa prelínali a neraz do seba narážali. Ovplyvňovalo to aj osudy rodín. V manželstve mojich rodičov sa vlastne stretli dva svety – svet mamy, teda katolíckeho sedliactva, a v podstate úplne opačný svet otca.

Bol komunista?

Áno. Starých rodičov z jeho strany som nikdy nespoznal, lebo zomreli dávno pred mojím narodením. Otec vyrastal ako sirota, vychovával ho štát, čomu zodpovedal aj jeho neskorší hodnotový profil. Do strany vstúpil už ako mladý človek.

Boli príčinou rozvodu hodnotové rozdiely? Lebo o tých zrejme rodičia vedeli od začiatku.

Nemyslím si, skôr za tým bola otcova búrlivá povaha. Podrobne som však do toho nevidel, bol som príliš malý. Na tie časy nemám veľa obrazových spomienok, a ak, tak nasvedčujú, že vzťah mojich rodičov už spel ku kríze.

Biologický otec zomrel v roku 2000, čiže vás zažil aj ako kresťanského politika. Kontakty s ním ste udržiavali až do konca. Rozprávali ste sa o tom?

Áno, hoci príležitostí veľa nebolo. Keď sa naši rozviedli, z Čunova odišiel, neskôr si našiel druhú manželku z Viničného pri Pezinku. Potom som s ním dlhšie veľa kontaktov nemal. Ešte v mojom predškolskom veku sa s mojou mamičkou dohodol, že pôjdem na pár dní k nemu. Vzal ma vtedy na Moravu, kde žili dve jeho staršie sestry. Videl som ho ešte na Vianoce ako šesťročný a nasledovalo desať rokov, počas ktorých sme sa jeden druhému stratili.

Opäť ste sa stretli až v šesnástich?

To som bol už na gymnáziu. Cez tretiu osobu sa nakontaktoval na mamu a vyžiadal si stretnutie so mnou. Netajím, že to pre mňa nebolo jednoduché. Síce som celý čas vedel, že kdesi existuje môj skutočný otec, no bolo náročné nadviazať s ním normálny ľudský kontakt po takom čase, tobôž v citlivom pubertálnom veku.

Ako to stretnutie prebehlo?

Bola to veľmi emotívna záležitosť, ale nejako sme to zvládli. Začal som navštevovať aj jeho druhú rodinu, hoci nešlo o časté stretnutia. Nemal som vlastného súrodenca, otec však mal v druhom manželstve dvoch ďalších synov – Ladislava a Antona, k tomu vyženil nevlastnú dcéru Máriu. Tak som prišiel k trom nevlastným súrodencom. Máme dobré vzťahy, stretávame sa dodnes. Bohužiaľ, Tónko pred niekoľkými rokmi zomrel, mal rakovinu.

Viete dnes s odstupom desaťročí povedať, či vás ten rozvod poznamenal? Vaša mama sa čoskoro vydala a vyrastali ste s nevlastným otcom Františkom.

Nechcem to nejako psychologizovať, veď to nebola až taká strašná dráma. Napriek všetkému som mal šťastné detstvo. Rozvod však poznamená každé dieťa už len tým, že si ho zapamätá. Zapamätá si ho v zmysle, že to nie je dobré. Z tohto pohľadu to vnímam

ako vážnu udalosť, ktorá mi zmenila život. O to viac si vážim vlastnú rodinu, ktorá vydržala.

Pýtal som sa, či ste s biologickým otcom debatovali o tom, ako vníma vaše pôsobenie kresťanského politika. Bol vám ako neveriaci schopný rozumieť? A mimochodom – volil vás?

Šancu voliť ma do parlamentu mal niekoľkokrát, ale nepýtal som sa ho na to. V roku 2000 zomrel na rakovinu pár týždňov po tom, čo som ho priviezol k nemu domov z nemocnice, odkiaľ ho poslali dožiť do domácej opatery.

O politike sme sa však dosť rozprávali v 80. aj 90. rokoch. Celý život ostal ľavičiarom, pracoval ako robotník a závozník, ale rozumel aj mojej kresťanskodemokratickej orientácii. Ak som po ňom niečo zdedil, určite to bol práve bazálny záujem o politické dianie. Je to zvláštne, ale o politike sme sa nikdy nehádali, v tej sme sa rešpektovali.

Druhá svadba vašej mamy s Františkom Palkom bola v roku 1962, keď ste mali päť rokov. Kde sa spoznali? Ako malé dieťa vníma to, keď do rodiny vstúpi cudzí človek, ktorý mu má byť zrazu otcom?

Mama sa s otcom Františkom zoznámila v národnom archíve, kde obaja pracovali. Vyštudoval filozofickú a neskôr aj právnickú fakultu. Kým prvý mamín sobáš bol civilný, tento druhý už bol cirkevný. Neskôr mi aj spomínal, ako mu niektorí vyčítali, že si berie rozvedenú ženu s dieťaťom, ale v tomto bol zaťatý a neustúpil.

A ako som registroval jeho vstup do rodiny? Trochu s problémami. Bol som dosť plachej povahy a medziludské vzťahy som nadväzoval pomalšie. Hoci mamička bola nablízku, vzťah s nevlastným otcom sa tvoril naozaj ťažko. A dlho. Trvalo to roky. Až do konca jeho života v roku 2014 sa však naše vzťahy už len zlepšovali. Posledné roky sme si rozumeli priam absolútne.

Zrejme to bol práve on, kto vás priviedol k silnej viere.

Analýzou svojho duchovného a politického vývoja som dospel

k tomu, že som mal dva pevné zdroje vlastného katolicizmu. Prvým bol starý otec z matkinej strany Ľudovít Maász. Narodil sa v roku 1902 a pochádzal z jedenástich súrodencov. Krásne na nich vidieť osudy vtedajšej strednej Európy, lebo svoje kosti nakoniec zložili v piatich rôznych štátoch.

Tento starý otec ma výrazne duchovne ovplyvnil. Niežeby mal nejakú mimoriadne zaujímavý život, celý ho strávil hrdlačením na poli, v lese, v maštali a neskôr na družstve. Bol to dosť tichý, pracovitý, nenáročný a utiahnutý človek. Ak sa v Evanjeliu podľa Matúša píše, že „blahoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme,“ on bol práve taký.

Máločo ho dokázalo nahnevať viac ako nespravodlivosť, aj preto sa niekedy vnútorne trápil. Keď videl, že na družstve sa bežne kradne, a pochopil, že s tým nemôže nič urobiť, cítil sa bezmocný a nešťastný. A nikdy nechodil do krčmy, čo bolo na dedinského sedliaka trochu nezvyčajné.

Ako vás viedol k viere?

Katolicizmus mi odovzdával srdcom. Jeho viera bola jednoduchá, úprimná, priama, občas o tom nahlas rozprával a ja som to nasával. Po starom otcovi som teda katolík srdcom.

Z toho mi vychádza, že po nevlastnom otcovi Františkovi budete katolík rozumom.

V podstate áno, moju výchovu bral vážne. Dokonca sa mi zdá, že sa na mne dosť vyčerpával a na svoje vlastné dve deti, ktoré mal s mojou mamou, mu už neostalo toľko energie. Narodila sa im totiž dcéra Marta, ktorá je odo mňa mladšia o šesť rokov, a brat František, ktorý je odo mňa mladší až o osemnásť rokov. Dokopy mám teda päť nevlastných súrodencov. Samozrejme, spoločné spomienky na detstvo ma spájajú len so sestrou Martou a s bratom Ferkom.

Otec prežil druhú svetovú vojnu a samostatný slovenský štát, na čele ktorého stál kňaz Jozef Tiso. Poznačilo ho to?

Otec František mal v sebe čosi ako umiernené ľudáctvo. Jasné,

že vedel, koľko vecí so slovenským vojnovým štátom nebolo v poriadku, ale istá tendencia typu „no čo už mal ten Tiso robiť“ v ňom ostala.

V živote sme na túto vec narazili veľakrát a nikdy sme sa v nej nezhodli. Neboli sme jediní, je to celkom bežný jav – deti tých, čo prežili vojnový štát, sú voči nemu podstatne kritickejšie. Ja nie som iný.

Hádali ste sa o tom?

Nie, lebo som cítil, že to nemá zmysel. Čím bol otec starší, tým som bol k zmene jeho názoru skeptickejší. Niektoré veci sa jednoducho nedajú dosiahnuť.

Otec František patrilo aj k veľkým priaznivcom samostatnosti Slovenska. Keď ho niekto volal do Prahy, k jeho obľúbeným hláškam ešte za komunizmu patrila tá, že tam pôjde až s pasom. V tomto bol dosť tvrdý. Keď sme drukovali československým hokejistom, bol vždy zdržanlivý a šomral, že tam za nás hrajú sami Česi. Nepomohlo ani to, že som mu vymenoval zopár Slovákov v reprezentácii. Pritom paradoxne miloval českú kultúru – Vlastu Buriana, Wericha, v knižnici mal takmer všetko od Karla Čapka.

Musel to byť prísny otec.

Bol. Keď mal nejakú zásadu, držal sa jej. Medzi takéto zásady patrilo aj to, že členstvo v komunistickej strane je neprípustné. Také čosi bolo absolútne tabu aj za cenu, že nemohol robiť žiadnu kariéru. Bol s tým absolútne uzročený.

Ak ste však mierili k tomu, či na mňa niekedy položil ruku, tak to nie. Zrejme aj preto, že som nebol jeho vlastné dieťa. Mamička na mňa položila ruku iba raz, to som bol v puberte a príliš drzý. Celkovo však na to nebol dôvod, nerobil som problémy.

V roku 1963 ste sa z dediny, kde ste žili pokope tri generácie, presťahovali do mesta na Palisády.

Otec František bol vyslovene mestský typ, nevedel si predstaviť život v Čunove. A hoci som bol dedinčan, na mesto som si rýchlo

zvykol. Na dosah som mal všetky dominanty – hrad, podhradie, Slavín, Korzo, nábrežie Dunaja, Lido, k tomu známe kostoly – františkánov, kapucínov, Trojicu či Dóm. Nasával som kultúru, ktorú tie miesta vyžarovali, navyše som tam začal chodiť do školy.

Celkovo ste v Bratislave vystriedali šesť adries.

V roku 1968 sme sa presťahovali do Nového Mesta na Sibírsku ulicu, v dvojizbovom byte sme sa tiesnili šiesti, pretože prišli aj mamini rodičia, ktorí predali dom v Čunove. Staré Mesto mi trochu chýbalo, lebo bolo intelektuálnejšie, kým nové prostredie robotníckejšie. Vyvažovali to však svahy Malých Karpát, kam sa dalo chodiť na výlety.

V roku 1973 sme sa vrátili do Starého Mesta na Fučíkovu, dnešnú Medenú ulicu. Každé sťahovanie ma trochu bolelo, lebo všade som musel zanechať dobrých kamarátov. Tu som vydržal až do svadby v roku 1983, keď sme sa s manželkou odsťahovali do družstevného bytu v Petržalke na Drábikovu ulicu, z ktorej sme sa o tri roky neskôr presunuli na dnešné Humenské námestie. Na tejto adrese žijem doteraz.

Deti sa v istom veku zvyknú búriť voči viere. Môže za tým byť puberta, ale aj pocit, že im vieru vnucujú násilu. U vás k tomu neprišlo?

Nie. Vzor som videl v starom otcovi, chcel som byť ako on. A on sa nebúril, snažil sa byť poctivý. O to sa celý život snažím aj ja, hoci netvrdím, že sa mi to darí. Vlastne som sa ani nemal voči čomu búriť.

K otcovi Františkovi som síce najskôr cítil ostych, ale bol to vzdelaný človek so zmyslom pre históriu a prebudil vo mne záujem o dejiny. Na večerných prechádzkach celej rodiny vedel skvele rozprávať historiky z minulosti, ktoré boli pre dieťa vzrušujúce. Držal ma za ruku, rozprával a ja som to hltal. Napriek prísnosti som cítil fajn atmosféru. Mamička dokázala zaobliť všetky prípadné ostré hrany.

Vzťah detí a rodičov prechádza v živote rôznymi fázami vrátane sporov. Po smrti rodičov sa však často objavuje ľútosť pre veci, ktoré sme im nestihli povedať, alebo pre lásku, ktorú sme im nevedeli prejavíť. Ostalo čosi nevy povedané aj medzi vami a rodičmi?

Nie. Mal som dvoch otcov, takže štvrté Božie prikázanie „cti otca svojho i matku svoju“ sa vzťahovalo na oboch, hoci nadviazať klasický synovsko-otcovský vzťah s biologickým otcom po desiatich rokoch, čo sme sa nevideli, nebolo ľahké. Napriek všetkému sa to podarilo.

Keď zomieral na rakovinu a pár dní pred smrťou som ho naposledy videl na posteli uňho doma vo Viničnom, akoby zo mňa spadli isté veci. Veď on bol sirota, z čoho samo osebe vyplýva, že mal ťažký život. Kto z nás má právo súdiť siroty a ich neskoršie životy? Ja si to netrúfam. Mal som ho prosto rád a dnes viem, že som ho miloval pravou synovskou láskou.

Čo ste si povedali ako posledné?

Len jednu vetu. Poprosil som ho, aby sa zmieril s Bohom. Iné som vysloviť nevedel, bolo by to nad moje sily. Toto som však cítil ako potrebné.

O vašej mame sme zatiaľ hovorili málo. Aká vlastne bola?

Napriek zlej skúsenosti s prvým manželstvom dokázala vytvoriť výbornú rodinnú atmosféru. Veľmi sme si rozumeli. Mamička bola jasnou hviezdou a pilierom môjho života. Pracovala od pätnástich rokov, vychovala tri deti. A urobila to dobre, do sveta sme šli vy-zbrojení, ako bolo treba.

Fyzicky a mentálne nebola príliš silná, veľmi rýchlo sa dokázala vyčerpať. Bola útlučká a štíhla, rýchlo ju zmohla únava, ale keď šlo o rodinu, zmobilizovala aj posledné zvyšky síl. Priznávam, že som s ňou robil aj jednu nechlapskú činnosť. Veľa piekla a mňa bavilo jej pomáhať – miesiť cestá, miešať plnky a podobne. Vydržalo mi to až do puberty.

Rozumiem, vyšľahané žĺtky s cukrom v miske boli priveľkým lákadlom.

Veď to. A ona mi to po istú hranicu tolerovala. Boli to fajn chvíle. Náš vzťah dosť ovplyvnilo aj to, že som bol chorľavé dieťa. Trpel som astmou.

A alergiou na peľ.

Lenže kým alergiu sa dá ako-tak zvládnuť, pri astmatickom záchvate sa dusíte. Neviete vydýchnuť, a tak sa nemôžete ani naďýchnuť. Niekedy záchvaty trvali aj celý deň, zlé boli najmä noci. Vtedy som ani nemohol ležať, čo som sa bál udusenia, tak som radšej sedel.

Bol to zrejme dôsledok častých zápalov priedušiek a pľúc v útlom detstve, takže som chodil na rôzne liečenia. Nebolo to príjemné, lebo ako maličký som musel tráviť týždne bez rodiny. Už prvé liečenie trvalo štyri mesiace, mal som len šesť a pol roka. Do pätnástich rokov som štyrikrát absolvoval liečenie v Chorvátsku, vtedy to bola „Juhoška“. Celkovo som bol na ôsmich liečeniach, kde som strávil dokopy rok a štvrt.

Najdivokejšie to bolo v roku 1968. Keď sa začala okupácia, práve som bol na liečení na Istrii. Mal som jedenásť rokov, všetci v kempingu rozprávali, čo sa doma deje, že sú tam tanky. Dieťaťu v hlave behá všeličo vrátane toho, či ešte uvidí rodičov. Pre inváziu sa o týždeň posunul aj náš odchod domov.

Vaša mama sa dlhé roky trápila s Alzheimerom. Sledovať, ako sa blízky človek postupne vytráca, musí bolieť.

Mamičkin prípad bol výnimočný tým, že tú chorobu dostala veľmi skoro. Narodila sa v roku 1935 a zomrela ako 81-ročná v roku 2016, s Alzheimerom však bojovala už od svojej šesťdesiatky, teda viac ako 20 rokov.

Zmeny boli postupné – najskôr sa začala správať trochu zvláštne, potom začala okolie obviňovať z rôznych vecí, nakoniec už nezvládala postarať sa o domácnosť ani o seba. Otec František sa správal

nesmierne statočne. Sám sa blížil k sedemdesiatke, napriek tomu dokázal prevziať zodpovednosť a o mamičku sa dlhé roky staral.

Niekedy v rokoch 2007 a 2008 mi bolo jasné, že z politiky odchádzam a že si budem musieť nájsť prácu. Do toho ma začalo trochu gniviť vedomie, že ani otec tu nebude donekonečna a starostlivosť o mamičku logicky padne na mňa. Bol som predsa najstarší syn a za sebou som mal celkom peknú kariéru.

Tu poznamenám tristnú skúsenosť, že rodičia dokážu vychovať množstvo detí, to množstvo detí však má neraz problém dochovať jedného či dvoch rodičov.

V tomto nechcem nikomu vstupovať do svedomia. Mne prišlo normálne a správne, že sa o mamičku postarám, veď ona sama doopatrovala vlastných rodičov, s ktorými to tiež nemala ľahké. Od otca som si ju začal brávať najskôr na jeden deň v týždni, obyčajne v sobotu. Otec už vtedy žil u môjho brata.

Nebolo to jednoduché, lebo alzheimerik v istej fáze zabúda aj banálne veci, napríklad ako sa nasadá do auta. Mamičku som zvykol brávať do Rusoviec, kde sme sa hodiny prechádzali. Popri tom som sa jej snažil trénovať pamäť, napríklad opakovaním mesiacov v roku.

Rád som jej tiež spieval pesničky, ktoré ma naučila ako malého chlapca. Po prechádzke sme šli k nám, okúpil som ju a vzal k Blumentálskemu kostolu, kam chodil na omšu otec. Odtiaľ som ich oboch odviezol k bratovi. Takto to šlo asi tri a pol roka, počas ktorých mamička odchádzala viac a viac.

Koncom roku 2011, žiaľ, spadla a zlomila si bedrový kĺb. Dali jej umelý, ale bolo cítiť, že sa musíme rozhodnúť, čo ďalej. Otec už mal osemdesiat rokov, potreboval s mamičkou pomôcť. Do ústavu sme ju nechceli dať, a tak som si ju vzal domov.

A na scénu prišla vaša manželka Vierka.

Do smrti jej budem vďačný, že to nielen akceptovala, ale aj výrazne pomáhala, dokonca zanechala svoje zamestnanie. Nebola to